

ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ТЕРЕНАХ ХЕРСОНЩИНИ

Ярина Ставицька

УДК 39:303.436.3](477.72)

З метою фіксації матеріалів про народне вбрання в межах підготовки багатотомного видання «Етнографічний образ України» було здійснено польовий виїзд на північ Херсонщини. Упродовж 27–31 серпня 2018 року було відвідано 10 сіл Високопільського та Велико-олександрівського районів.

Завдяки збору матеріалів від корінних жителів означених районів (переважно похилого віку) вдалося не лише виявити локальну специфіку вбрання, але й простежити зміни тенденцій в одязі, починаючи з 1920-х років. Так, до 1930-х років на цих територіях побутував одяг, пошитий із тканин домашнього виготовлення, однак під час Голодомору та в роки Другої світової війни його обмінювали на їжу, тому знайти зразки тогочасного вбрання надзвичайно складно. У 1940-х роках основними матеріалами для пошиття як чоловічого, так і жіночого одягу були плащ-палатки, парашути, навіть ризи священників. У післявоєнний час поступово почав входити в ужиток одяг із фабричних тканин, зокрема ситцю, батисту, «чортової шкіри». У цей період з них шили вбрання традиційного покрою («тетянки»), однак носили його разом з купованим одягом («кохти», «плаття»). Яскравим прикладом поєднання елементів вбрання, притаманних різним поколінням, може слугувати весільний головний убір 1950–1960-х років: окрім вінка та стрічок, наречена одягала марлеву фату.

Варто звернути увагу на відмінності між етнокультурами багатих і бідних сіл: у с. Архангельське та с. Вереміївка, які були заможними до 1932–1933 років, традиційний одяг

характеризувався значним розмаїттям (від вишитих сорочок до оздоблених стрічками та бісером сюртуків), тоді як у с. Старосілля та с. Нова Петрівка, що, за словами респондентів, були бідними, він був простішим (невишиті сорочки, спідниці без оздоблення, відсутність прикрас, шкіряного взуття тощо).

Зауважимо, що під час експедицій на теренах Херсонщини необхідно враховувати також історію заселення регіону, адже в 1950-х роках сюди переїхало багато вихідців із західних областей, а їхнє вбрання за кількістю оздоблення істотно контрастувало з одягом місцевих жителів, про що свідчать розповіді інформантів.

Також за допомогою методу інтерв'ю з елементами включеного спостереження вдалося зібрати відомості, що стосувалися норм носіння одягу, зокрема, заборони на короткий (жіночі спідниці) і світлий поясний одяг (чоловічі штани обов'язково мали бути пофарбовані в темний колір, оскільки світлі сприймалися як «спідне»), відкрите взуття (босоніжки).

Цікавою виявилася народна термінологія на позначення різних елементів вбрання, зокрема за назвою певного етносу: «румунки» — невисокі черевики, оздоблені хутром, «українка» — сорочка, рясно оздоблена вишивкою, «росіянка» — сорочка з невеликою кількістю вишивки.

Подальший збір та вивчення етнографічного матеріалу дасть змогу якомога повніше висвітлити етнографічний образ жителя Херсонщини, особливість якого полягає в тому, що його формували вихідці з різних регіонів України.